

KÖZGAZDÁSZ SZEMMEL

A „HAJRÁ”

A Közgazdasági Társaság helyi csoportja és a Dél-Magyarország szerkesztősége a napokban ankétot rendezett a szegedi üzemek termelésében még gyakorta fellépő jelenség, a »hajrá« okainak és elkerülésének vizsgálatára. A megbeszélést részt vett Berta István, a városi pártbizottság munkatársa, Pásztor Jakab, a Statisztikai Hivatal Csongrád megyei igazgatója, Juhász László, a Tisza Bútorgyár szegedi üzemének igazgatója, dr. Balogh Géza, a Beruházási Bank Csongrád megyei fiókjának helyettes igazgatója, Vass István, a textilművek főkönyvelője, Kiss Lajosné, a városi tanács vb ipari osztályának helyettes vezetője, Kremzler János, az ecset- és seprűgyár főkönyvelője, dr. Erdélyi Ferenc, a Kenderfonó- és Szövőipari Vállalat osztályvezetője és Papp Károly, a KISZÖV főelőadója.

Egykor az ősmagyarok rohantak rá »hajrá« kiáltással az ellenségre. Nem sokat változott a szó értelme, hogy újabb az azt a megfeszített munkát jelölik vele, mely némi üzemben egy-egy tervidőszak, dekád, negyedév, vagy év végén szinte törvényszerűen bekövetkezik. Az ellenség: a tervlemeredés. Fegyverek: a túlóra, a vasárnapi műszak, a készletekkel való manipuláció. Katonák: a munkások. Vezérek: az üzem első és felső szintű vezetői. De vajon milyen győzelem születik ebből a »csatából«?

A »hajrá« oka az ütem nélküli termelés. Tehát először azt kell vizsgálni, hogy mi boríthatja fel a termelés rendjét? Vegyünk példákat! Nincs anyag, mert nem érkezett meg időre. Vertikális üzem esetében előfordulhat, hogy hiányzik az együttműködés a különböző üzemrészek között. A Kenderfonó- és Szövőipari Vállalatnál »szerencsés« véletlenek mondhatók, hogy mind a fonoda, mind a szövőde egyforma arányban marad el tervének teljesítésétől. Mert ha a fonoda termelése az előírt szinten lenne, súlyos raktározási és szállítási problémát okozna.

Más miatt is felborulhat az egyensúly: ha nincs elegendő gépi kapacitás, vagy ha nem jól használják ki az állóeszközöket. A kábelgyár februárban kapta meg azt a gépet, melyre már januárban volt terve. Negyedéves tervet tehát nyilvánvalóan nem bírják teljesíteni, de tudják, hogy a félév végére majd behozzák az elmaradást. Sokszor a létszámmal is baj van. A textilüzemekben jobbra későn kapja meg egy-egy üzemrész a szükséges létszámot. Az is előfordul, hogy a hirtelen fellépő nagyszámú betegség bénítja meg a termelést. A helyi ipari vállalatokat az anyagihiány mellett, olykor a megrendelés hiánya is sújtja.

Szóval, ok van éppen elegendő. De ha jól megnézzük, leginkább a szervezatlenség az igazi akadály. Tavaly megfigyelhető volt, hogy azokon a helyeken használtak fel legtöbb túlórat, ahol kevés munkaerő áll rendelkezésre. Márpedig a munkaerő pótlásának nem az esetenként talán még hasznosnak is járó túlóra, hanem a termelékenység folyamatos növelése a gyógyszer. Azután a laza munkafegyelmet megszüntetése sem megvetendő eszköz. Akárhogy is nézzük, a rosszul szervezett munka, a rosszul szervezett üzem a melegegység az ütem nélküli termelésnek.

Az ütem nélküli termelés felborítja a tervszerűséget. Hatása természetesen a vállalatoknál kezdődik, de jóval a gyárkapun túl ér véget. Bent az üzemben hirtelen túlórára van szükség. A túlóra pedig kétélű fegyver, néha azt is »megsebz«, aki alkalmazza. A dolgozók egy része nem szeret túlórázni, mert számára nem éri meg idejének feláldozása a valómivel nagyobb keresetért. Más részük meg éppen a nagyobb bér miatt szívesen vállalkozik rá. Ily módon lehet a termelést növelni, de könnyen

belátható, hogy a szokásosnál drágábban. Az üzem talán jól jár, bár az sem biztos, de a népgazdaságnak rendszerint több a kára, mint a haszna belőle.

Még érdekesebb jelenség kíséri a vasárnapi műszakokat. Tavaly az építőiparban, idén az újszegedi szövődében figyelhető meg, hogy azok a dolgozók, akik hétközben átlagos, vagy annál gyengébb teljesítményt nyújtanak, a vasárnapi műszakban kiemelkedő eredményt érnek el. Hogy ez jó-e, s mire jó, érdemes lenne tudományos alapossgal kiemelni!

A »hajrá« a készletgazdálkodást is befolyásolja. A cél ilyenkor minél több készlet kibocsátása, s emiatt azután alaposan megfontolkoznak alapanyag- és félkésztermék-készletek. A következő tervidőszak elején persze akadózik a termelés. Mindenki tudja, hogy sohasem tapasztalható »hajrá« év, vagy negyedév elején csak mindig a végén. Ilyenkor ömlik a készlet a gyárakból. Igen ám, de olyan ez, mint az atomok láncreakciója: a fuvarigény hirtelen 30-40 százalékkal megnő, a szállítási vállalatok alig bírják kielégíteni, s ugyanakkor kénytelenek elhanyagolni a nyersanyagszállítást.

Mit lehet tenni az ütem nélküli termelés ellen? Meg kell szervezni a munkát! Persze ezt könnyebb leírni, mint megvalósítani. De azért ehhez is rendelkezésre állnak a megfelelő eszközök. Például a helyes munkaerőgazdálkodás. A munkaerőhiány pótlása a termelékenység növelésével. A Kenderfonó- és Szövőipari Vállalatnál mindössze néhány ember hiányzik a munkalétszámból, az ő munkájukat igazán lehetne pótolni ezzel a korszerű módszerrel! Segít a gépek rendszeres karbantartása, a TMK-tervek betartása, mert ez csökkenti a gépállásokat, feleslegessé teszi a túlóráztatást.

Nagy munka, de megéri, ha a tervet felbontják műszakokra, partikra, s grafikus ábrázolás segítségével naponta ellenőrzik a program betartását. Csakhat az állami építőiparban egyelőre még odáig sem jutottak el, hogy a főépítészvezetésnek lenne havi terve, a tanácsai építőiparban pedig a negyedévre lebontott terv is ismeretlen. A programozás mindaddig papírmunka marad, amíg a munkaerő, a gép, az anyag elosztását valóban nem irányítja.

A termelés jó szervezése csodákra képes. Mert igaz ugyan, hogy a Tisza Bútorgyár szegedi üzemében a körülmények is közrejátszanak abban, hogy nem ismerik a »hajrát«, de a legnagyobb érdem mégis a már évekkkel ezelőtt megvalósított zárt ciklusú termelés, mely a termelés megszervezésének egyik magasabb formája.

A közelmúltban alakult nagyvállalatok számára sokkal inkább adott az ütemes termelés megvalósításának lehetősége, mint a korábbi kis üzemekben. A készletgazdálkodás egyszerűbbé vált, az egymástól függő telemek munkájának összhangját könnyebb megteremteni, s nem utolsósorban olyan osztályokat hozhattak létre,

- Nem ősmagyar csatakiáltás
- Oka a szervezatlenség
- A műhelytől a szállításig
- Meg lehet akadályozni
- Egyenletes termeléssel

melyek a technológia, a gépi kapacitás, a műszaki fejlesztés, a munka- és üzemszervezés kérdéseivel behatóan, bátran mondhatni, tudományos módszerekkel foglalkozhatnak. Sajnos, eddig ezt a lehetőséget még nem használták fel kellőképpen.

Annak ellenére, hogy a »hajrá« évről évre visszatérő jelenség, mégis előbb-utóbb meg kell szűnnie. Amint látható az ütem nélküli termelés objektív okainak többsége visszavezethető az üzemek rosszul szervezett munkájára, tehát objektív voltuk erősen kétségbe vonható.

Kár tagadni, hogy legtöbb üzemben egyelőre még számítanak a »hajrára«, mondhatnánk: betervezik. Mi más lenne a magyarázata annak, hogy januárban kisebb a terv, mint februárban, s a legnagyobb a negyedév harmadik hónapjában? Mi más lenne a magyarázata annak, hogy a legkisebb tervvel mindig az első évnegyedben, s a legnagyobb az utolsóban dolgoznak? Az ütemes termelés sokszor csupán mondot szó. A terv teljesítése már nem az. Prémiumrendszerünk is ezt a nézetet támogatja, az anyagi érdekesség ilyen félmelegdőlést hozó érvényesítésével.

Ismeretes, hogy 1964-ben a termelés bővítését a termelékenység és a létszám növelésének kétharmad-egy-harmados arányával kell elérni. Az egyenletes termelésre még sohasem volt ennyire szükség, mint most. Túlórával, vasárnapi műszakkal lehet ugyan részeredményeket elérni, de a feladatokat tökéletesen elvégezni, olyan gondal és alapossgal, mint ahogy a népgazdaság elvárja, lehetetlen. A »hajrá« és fegyverei már elavultak, nem veszik fel a versenyt a termelés megszervezésének korszerű eszközeivel.

F. K.

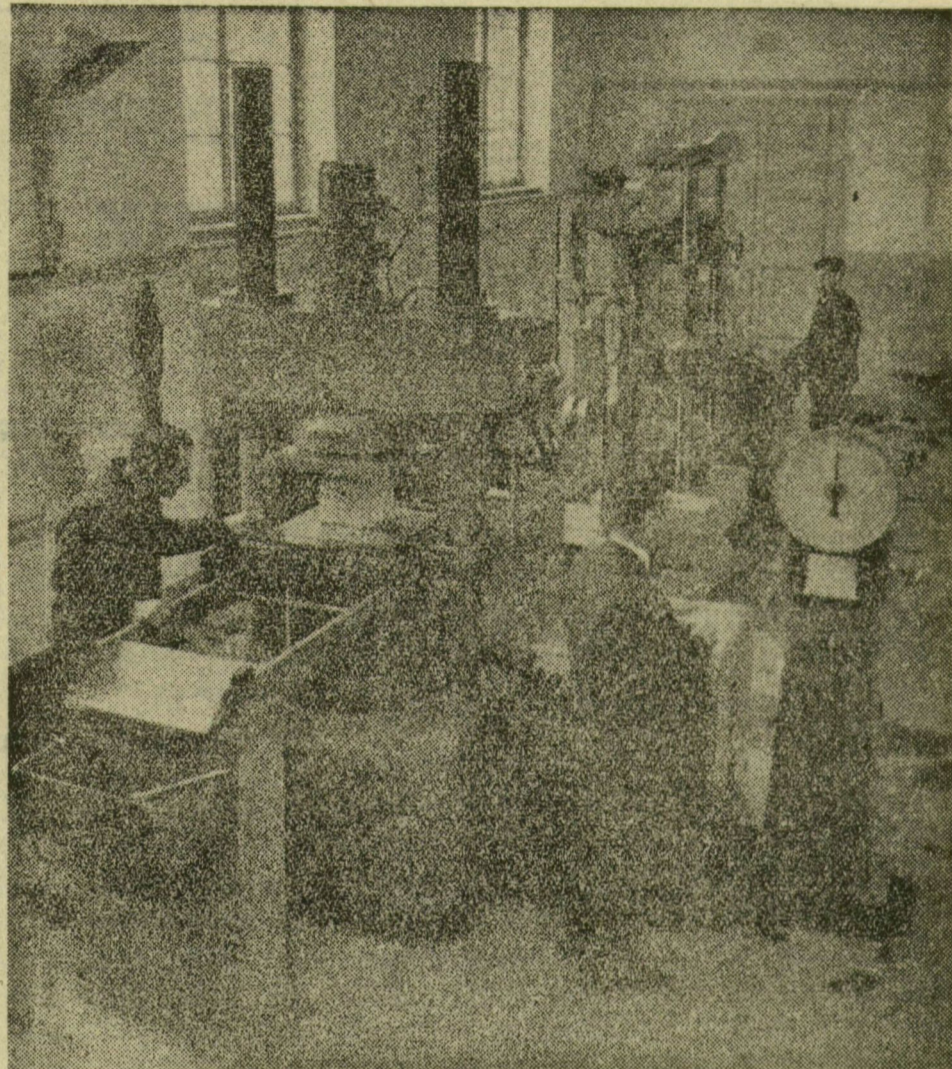
Egy „divatos” szakma művelői

A Közgazdasági Társaság helyi csoportjának tevékenységéről

Mind többet hallat magáról Szegeden a Közgazdasági Társaság helyi csoportja. Az utóbbi években szinte divatosabbá vált a közgazdasági szemlélet fontosságának hangsúlyozása, s ez a szakás szerencsésen találkozik a népgazdaság ilyen irányú szükségletével: a közgazdák munkája nélkül valóban elképzelhetetlen a fejlődés.

A társaság szegedi csoportja alig egy éve alakult, természetesen tehát, hogy munkásságát még nem bontakoztatta ki. Tagsága mégis szép számú, több mint kétszáz fő. Igaz, nem hasonlítható össze a miskolci csoporttal, mely már 1962-ben megkezdte működését, s ma már ötszáz tagot számlál. Szegeden még igen sok egyetemi végzettségű közgazda is található, aki egyelőre kívül maradt a csoporton. Az ő jelentkezését, s valamennyi megfelelő szakterületen működő közgazdasági kérdésekkel foglalkozó szakember, különösen a fiatalok bevonása igen fontos a fejlődés szempontjából.

A tanulás — akárcsak más szakmákban — a diploma megszerzésével egyáltalán nem érhet véget, viszont a közgazdászok továbbképzése a társaság keretein belül szervezeten

Nem a próbabeton, hanem a selejt a drága

Sokan bölintottak egyetlen ki a beruházó, az állam kasszájából.

A károk megelőzésére

Az építőipari károk megelőzésére több intézkedés született az utóbbi években. Ezt a megelőzést hivatott szolgálni az Építőipari Minőségvizsgáló Intézet szegedi vizsgálóállomása is. Egy éve működik már városunkban ez a képzőközpont, amelynek 1658 próbabetonkockát, 1229 betonacélt, sok ezer tégla, s temérdek adalékanyagot.

Ezekről mondják általában, hogy kézzelfogható hibák. De az építményekben vannak olyanok is, amelyek kevésbé láthatók, de jóval károsabbak. Szóval olyan selejt is van az építőiparban, amit a lakók a beköltözés után alig észlelnek, de ezek a hibák súlyos összeget vesz-

nek ki a beruházó, az állam kasszájából.

nek ki a beruházó, az állam kasszájából.

A Szegedi Építőipari Technikum egykori tornatermében gazdag gép- és műszerpark segíti a tudományos vizsgálat munkát. Van az állomásnak egy modern felszereléssel ellátott laboratóriuma is. Az állomás jogosult bármikor vizsgálat céljára próbát venni félkész és kész termékekből. A vizsgált anyagokat minősítik, s az esetleges hiányosságokról értesítik az illetékes szerveket.

A vizsgálat hasznosságát aligha kell bővebben magyarázni. Szakmai körökben közismert ugyanis betonjaink minőségének egyenlőtlensége. A minőségvizsgáló intézet több éves tapasztalata már, hogy a vizsgálatra beküldött betontartók szilárdsága gyakran plusz vagy mínusz 50 százalékkal eltér az előírt szilárdságtól. Ebben a statisztikában pedig nem szerepelnek a szélsőségesen rossz betonok, mert ahol gyengébb a felületek, rendszerint nem végeznek betonvizsgálatokat, s éppen az ilyen munkahelyeken keletkezik a legtöbb selejt. A kár nagysága akkor tűnik ki igazán, ha hozzátesszük, hogy az ilyen »kevésbé felügyelt munkahelyek« miatt kénytelenek szabványaink »rátartani«. Sőt ezeken az előírásokon túlméreteznek igen sokszor tervezőink is.

A prémiumkergető hairából

Az országosan beépített beton mennyisége nem ismeretes, de a felhasznált cement és zúzott kő mennyiségéből többé kevésbé következtetni lehet arra, hogy mintegy öt-millió köbméter az egyévi betontermelésünk. Ha köbméterenként csak 20 kilogramm

cement túladagolást számoltunk, ez a kár évi 50 millió forintra tehető. Ennyi a túlméretezés ára. De mennyi a rossz, a prémiumkergető hairából, a felelőtlen munkából származó többletköltség?

— Az 1964-es esztendő állomásunk életében — mondja Mózes László, a szegedi vizsgálóállomás vezetője — a beton éve lesz. Szeretnénk elérni, hogy a Csongrád megyei és a textilműveket építő 31-es Építőipari Vállalatnál más építők is kérnek igénybe vennék segítségünket. Ezzel elejét vehetnénk sok kárnak, bajnak.

Igaza van Mózes Lászlónak, hiszen a gyakorlat bizonyítja: a beton és vasbeton építmények olyan károsodásairól, amelyet bíróság előtt tárgyalnak, majdnem minden esetben megállapítják a kár okai között az elégtelen betonminőséget, a minőségi vizsgálat hiányát.

Biztos, ami biztos

A szegedi állomáson végzett vizsgálatokkal már sok komoly kárt előztek meg. Nem is olyan régen például az egyik termelőszövetkezet építőbrigádjában, amikor egy kicsit hajráztak, ésszerűsítés címén a betonacél hajlítási technológiáját módosították. Hegesztőpisztollyal tűzesítették az acélt, s aztán könnyedén hajlítgatták. Szerencsére az építési ellenőr észrevette ezt a módosítást, s kérte az anyagok vizsgálatát. Kiderült, hogy az »újítás« komoly károkat okozhatott volna.

A téli építkezés, betonozás munkájában komolyan belecsúszhat az időjárás, a fagy is. Ha ilyenkor elmulasztják a vizsgálatot, ebből vezethet baj származhat. Jó az ilyen betont kipróbálni, mielőtt felhasználják.

A minőségvizsgáló állomás munkatérében valóságos falat emeltet már a 31-es Építőipari Vállalat bajai építkezéséről Szegedre hordott és vizsgálatra váró betonkockákból.

— Biztos, ami biztos — mondják a 31-esek. Nem is készítenek betonletemet próbakocka nélkül. Mert náluk közgazdász szemmel nézik a munkát, s annak eredményét, s azt tartják, nem a próbabeton, hanem a selejt a drága.

N. P.